

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ШКАРНЕГА Олена Святославівна

УДК 342.925:342.729(477)

**ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЩОДО
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
КІВАЛОВ Сергій Васильович,
Національний університет
«Одеська юридична академія»,
Президент

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
РЯБЧЕНКО Олена Петрівна,
Національний університет державної
податкової служби України,
начальник кафедри управління,
адміністративного права та адміністративної
діяльності;

кандидат юридичних наук
АРАКЕЛЯН Марія Мінасівна,
Одеський окружний адміністративний суд,
суддя

Захист відбудеться « 20 » липня 2016 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.086.01 Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23.

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Національного університету «Одеська юридична академія» за адресою: 65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 2.

Автореферат розісланий « 17 » липня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.Р. Біла-Тіунова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Від часу здобуття своєї незалежності Україна рухається у напрямку розбудови демократичної, правової держави, що відповідає сучасним принципам європейської спільноти. Цей процес має безпосередній зв'язок із формуванням громадянського суспільства, розвитком правової свідомості та правової культури кожного громадянина держави. Події останніх років стали каталізатором сплеску активності громадян і, одночасно, її якісного перетворення через зростання національної свідомості, відкритості суспільства, посилення впливу громадян на державну і самоврядну владу, зокрема через масові заходи. У сучасному світі мирні зібрання є засобом вираження своїх думок та можливістю бути почутими представниками влади, міжнародною спільнотою, співгромадянами. Вони можуть стати поштовхом для докорінних зрушень у правовій свідомості громадян та в державі в цілому, але, водночас, можуть набуті деструктивного заряду, стати загрозою національній безпеці, підірвати громадський порядок, зумовити порушення прав інших громадян. Тому, кожна держава намагається віднайти баланс між розвитком громадянського суспільства і дотриманням вимог національної безпеки.

Для країн з усталеними демократичними традиціями звичайною практикою є визначення міри свободи мирних зібрань у кожному конкретному випадку через залучення механізмів правосуддя. Але, в Україні на теперішній час спостерігається стійка тенденція до протиправного обмеження права на свободу мирних зібрань, у результаті чого громадяни все частіше звертаються за захистом до Європейського Суду з прав людини в рамках порушення державою ст. 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Розвиток європейського законодавства у сфері забезпечення права на мирні зібрання обумовлений посиленням вимог до нормативної визначеності цього права і гарантій його реалізації у країнах Європейського Союзу. Недосконалість національного законодавства у цій сфері, наявність суперечливих приписів щодо регулювання порядку проведення мирних зібрань суттєво ускладнюють реалізацію цього конституційного права, зумовлюють неузгодженість та суперечливість судової практики, що в рамках євроінтеграційних процесів Української держави є недопустимим.

Фактором, що гальмує оновлення вітчизняного законодавства у сфері забезпечення реалізації права на мирні зібрання є фрагментарність наукових розробок цієї проблематики. Так, окремі аспекти провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, через призму правової природи самого права на мирні зібрання, розглянуто у монографічних роботах науковців-конституціоналістів В.В. Букача, О.В. Васьковської, М.М. Денисової, О.Л. Власенко, В.Г. Поліщука, І.В. Валюшко, О.А. Кружиліна, А.Ю. Олійника, М.А. Бояринцевої, Е.Е. Мухамедової,

О.І. Клименко, Р.О. Куйбіда, М.Л. Середа, Р.С. Мельник зробили перші кроки у напрямку формування теоретичних засад провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, надавши науково-практичні коментарі законодавства і судових рішень у цих справах. Водночас, поза увагою цих дослідників залишилися особливості судового розгляду і вирішення спорів, що виникають у зв'язку з реалізацією громадянами права на мирні зібрання. Відтак, відсутність системних досліджень у цій сфері зумовлюють актуальність формування цілісної концепції процесуальної форми розгляду і вирішення справ адміністративної юрисдикції, пов'язаних з реалізацією права на мирні зібрання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія» відповідно до плану наукових досліджень «Система адміністративного, адміністративно-процесуального та фінансового права у контексті адміністративної реформи». Вона є частиною роботи університету в рамках загальної тематики «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671).

Мета і задачі дослідження. Основною метою дисертаційного дослідження є встановлення сутності та особливостей провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання в адміністративних судах, його правового регулювання та теоретичного забезпечення, а також визначення напрямків їх подальшого удосконалення.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких задач:

- з'ясувати сучасний стан наукових досліджень у сфері судового захисту права на мирні зібрання; сформулювати власне визначення права на мирні зібрання та його місця в системі прав людини як предмета судового захисту;

- охарактеризувати стан правового регулювання реалізації права на мирні зібрання в Україні та визначити основні напрямки його удосконалення;

- розкрити зміст та особливості зарубіжного досвіду забезпечення права на зібрання у країнах Західної та Східної Європи, а також країнах СНД, і виробити на цій основі пропозиції щодо імплементації найбільш успішних механізмів в умовах демократії;

- визначити та охарактеризувати склад учасників провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, встановити особливості їх процесуального статусу;

- оптимізувати правила предметної та територіальної підсудності цих справ;

- конкретизувати предмет доказування та предмет розгляду адміністративного суду у справах щодо реалізації права на мирні зібрання;

- встановити повноваження адміністративних судів за наслідками розгляду і вирішення справ щодо реалізації права на мирні зібрання;

- виявлення типових судових помилок при розгляді і вирішенні справ щодо реалізації права на мирні зібрання та формування пропозиції щодо їх усунення.

Об'єктом дослідження є право на мирні зібрання та його правова охорона.

Предметом дослідження є провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є система підходів, принципів і методів наукового пізнання. У процесі дослідження проблем провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання як структурного елемента адміністративного процесу використано діалектичний підхід, завдяки якому стало можливим дослідження його правової основи. Методи формальної логіки допомогли визначити загальні засади права на мирні зібрання, механізм його реалізації, суб'єктів, які беруть участь у провадженні у справах щодо реалізації права на мирні зібрання (п.п. 1.2, 1.3, 2.2). Метод абстрагування та узагальнення дозволив сформулювати власні визначення права на мирні зібрання, його основних форм та визначення поняття провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання як складового елемента адміністративного судочинства (п. 1.2). Метод аналізу та синтезу сприяв виокремленню права на мирні зібрання серед інших прав людини, дослідженню системи нормативних актів, які регламентують відносини у сфері мирних зібрань та дозволив систематизувати рішення ЄСПЛ у справах щодо обмеження права на мирні зібрання (п.п. 1.2, 1.3, 2.2, 2.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод дозволив визначити співвідношення міжнародних стандартів та вітчизняної практики у сфері мирних зібрань, порівняти зарубіжні форми реалізації права на зібрання (п.п. 1.3, 2.4.). Статистичний метод дозволив проаналізувати емпіричну інформацію, що стосується теми дисертаційного дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя для написання дисертації становлять праці таких провідних фахівців у галузі адміністративного процесу, теорії держави та права, загальнотеоретичної юриспруденції, як: В.В. Букач, О.В. Васьковська, М.М. Денисова, О.Л. Власенко, В.Г. Поліщук, О.В. Пушкіна, І.В. Валюшко, О.А. Кружиліна, А.Ю. Олійник, М.А. Бояринцева, Е.Е. Мухамедова, О.І. Клименко, Є.Є. Додіна, Р.О. Куйбіда, М.Л. Середа, О.О. Галус, О.А. Кружиліна, О.М. Пасенюк, Р.С. Мельник, А.О. Неугодніков, Я.Ю. Кондратьєв, Е.Е. Нікітіна, В.А. Лізогуб, Т.М. Храмова, Н.Е. Таєва, Ю.О. Тихомиров, Л.О. Тихомиров, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабінович, М.І. Логвиненко, С.М. Міщенко, Е.Є. Регушевський, В.О. Скомаровський, Р.Б. Тополевський, В.Д. Яворський, В.Т. Ковальов, Н.М. Швець, М.А. Яковенко, Є.Ю. Захаров та ін.

Нормативно-правовою базою роботи є Конституція України, закони України, постанови Пленуму ВАС України, а також локальні та відомчі нормативно-правові акти, які регулюють порядок реалізації права на мирні зібрання.

Емпіричну основу дослідження становлять судові рішення адміністративних судів та Європейського суду з прав людини, статистичні дані діяльності адміністративних судів України.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційне дослідження є першим науковим дослідженням особливостей провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання в адміністративних судах.

У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем, до найбільш значущих із яких належать:

уперше:

сформульовано поняття «провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання», як структурний елемент адміністративного процесу, що містить у собі нормативно врегульований порядок розгляду і вирішення адміністративних справ щодо обмеження та усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання;

сформульовано поняття «організатора мирного зібрання», як суб'єкта, що звернувся з повідомленням до суб'єкта владних повноважень про проведення мирного зібрання;

визначено способи обмеження судом права на мирні зібрання, до яких належать: 1) заборона проведення масового заходу; 2) встановлення організаційних обмежень проведення масового заходу (пов'язаних з обранням часу, місця, форми заходу, кількості учасників, використання спеціальних засобів);

визначено способи усунення обмежень реалізації права на мирні зібрання, до яких належать: 1) скасування локальних індивідуальних правових актів, які пов'язані із забезпеченням реалізації права на мирні зібрання; 2) зобов'язання суб'єктів владних повноважень вчиняти дії, спрямовані за забезпечення реалізації права на мирні зібрання; 3) зобов'язання суб'єктів владних повноважень вчиняти дії, спрямовані за забезпечення реалізації права на мирні зібрання;

доведено декларативність ст. 183 КАС України, яка впливає з відсутності нормативного регулювання порядку проведення мирних зібрань та невизначеності компетенції суб'єктів владних повноважень щодо забезпечення реалізації цього права;

систематизовано рішення ЄСПЛ у сфері реалізації права на свободу мирних зібрань за підставою обмеження такого права та вироблено узагальнені рекомендації щодо їх застосування адміністративними судами;

удосконалено:

дефініцію «права на мирні зібрання», як індивідуальне (особистісне) право людини, що має прояв у формі масового вираження особами своїх поглядів/ставлення до подій, явищ, рішень, із питань політичного, економічного, соціального та культурного життя, та є засобом реалізації конституційних свобод та інших прав людини;

тлумачення термінів «негайно», «невідкладно» стосовно процесуальних строків як виду оціночних понять, що потребують уніфікації;

визначення обсягу повноважень адміністративного суду за наслідками розгляду справ про усунення обмеження права на мирні зібрання шляхом наділення можливості встановлення способу усунення обмежень, у тому числі, і відмінного від того, що заявлений у позові;

набули подальшого розвитку:

визначено склад учасників провадження щодо реалізації права на мирні зібрання: 1) сторони (організатор мирного зібрання, суб'єкт владних повноважень – обласні, районні міські державні адміністрації, територіальні органи ЦОВВ та сільські, селищні, міські ради); 2) треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору; 3) представники сторін та третіх осіб; з'ясовано особливості їхнього процесуального статусу;

обґрунтування того, що в адміністративних справах щодо усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання діє презумпція правомірності вимог до суб'єкта владних повноважень, яка у цій категорії справ має вираження у визнанні такими, що відповідають дійсності, заявлені позивачем обставини справи про рішення, дії чи бездіяльність відповідача та необхідності їх спростування органом виконавчої влади/органом місцевого самоврядування;

положення щодо фактичної відсутності впливу рішень судів апеляційної та касаційної інстанції за наслідками розгляду скарг на забезпечення і поновлення права на мирні зібрання та використання їх як засіб забезпечення єдності судової практики в аналогічних справах;

запропоновано зміни та доповнення до чинного законодавства, яким врегульовано порядок розгляду і вирішення спорів щодо реалізації права на мирні зібрання, а також законодавства, яке використовується адміністративними судами при здійсненні судочинства у цих справах.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть бути використаними у:

науково-дослідній сфері – для розробки подальших наукових досліджень проблемних питань щодо реалізації права на мирні зібрання в адміністративно процесуальному вимірі;

правотворчій діяльності – при удосконаленні чинних правових механізмів реалізації права на мирні зібрання як при можливому ухваленні закону про мирні зібрання, так і при здійсненні невідкладних правотворчих заходів у цій сфері;

правозастосовній діяльності – для покращання ефективності практичної діяльності адміністративних судів та суб'єктів реалізації права на мирні зібрання;

навчальному процесі – для підготовки підручників та посібників «Конституційне право», «Адміністративне право України», «Адміністративно-процесуальне право України», «Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ», «Міжнародні стандарти прав людини», а також при викладанні відповідних дисциплін.

Апробація результатів дослідження. Положення і висновки дисертаційного дослідження доповідалися й обговорювалися на засіданнях кафедри адміністративного і фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія». Положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, доповідалися на: міжнародній науково-практичній конференції «Чинники розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (м. Дніпропетровськ, 25-26 жовтня 2013 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Правове життя сучасної України» (м. Одеса, 16-17 травня 2014 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15-16 травня 2015 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин» (м. Харків, 2-3 жовтня 2015 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Законодавство України у світлі сучасних активних реформаційних процесів» (м. Київ, 9-10 жовтня 2015 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.)

Публікації. Основні теоретичні положення і висновки дисертації містяться у 12 статтях, у т.ч. 5 – у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, 6 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, двох розділів, що містять у собі сім підрозділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, із них основного тексту 210 сторінок, список використаних джерел містить 234 найменування і розміщений на 28 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано його методологію та емпіричну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено відомості щодо апробації, структури та обсягу роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання» містить три підрозділи, в яких проаналізовано історіографію провадження, охарактеризовано поняття та правову природу права на мирні зібрання, проаналізовано нормативно-правове регулювання провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

У **підрозділі 1.1. «Історіографія провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання»** проаналізовано наукові дослідження, які стосуються проблем судового захисту права на мирні зібрання в Україні. Зазначено, що розвиток наукової думки із цієї проблематики відбувається у двох взаємопов'язаних напрямках: 1) дослідження природи права на мирні зібрання у системі прав і свобод людини та громадянина (О.В. Пушкіна, В.В. Букач, О.В. Васьковська, М.М. Денисова, Е.Е. Мухамедова, А.Ю. Олійник та ін.). 2) аналіз судової практики в провадженнях по справах щодо реалізації права на мирні зібрання (Р.О. Куйбіда, М.Л. Серeda, О.М. Пасенюк, Р.С. Мельника, А.О. Неугодніков та ін.).

Звернено увагу на те, що з розвитком адміністративного процесуального права постала необхідність у науковому обґрунтуванні відповідності передбаченої законодавством процесуальної форми специфіці спорів, що виникають при реалізації права на мирні зібрання. Таким чином, напрацювання вчених-конституціоналістів, зокрема, Е.Е. Нікітіна, В.А. Лізогуба, А.О.Б. Крупника, Т.М. Храмова, В.Ф. Погорілка, П.М. Рабіновича, М.І. Логвиненко, С.М. Міщенко, Е.Є. Регушевського, В.О. Скомаровського, Р.Б. Тополевського, В.Д. Яворського, В.Г. Поліщука, – імплементуються в теорію адміністративного процесуального права для поглиблення розуміння правової природи права на мирні зібрання.

Зазначено, що об'єднуючим елементом усіх попередніх і сучасних досліджень є обґрунтування необхідності прийняття єдиного нормативно-правового акта, який регулював би порядок проведення мирних зібрань в Україні.

Науково-теоретичне опрацювання особливостей провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання перебуває на теперішній час на етапі постановки проблеми, вимагає визначення процесуального

статусу учасників, завдань і повноважень суду при розгляді та вирішенні цієї категорії справ, особливостей таких процесуальних інститутів, як забезпечення позову, предмет доказування та оскарження рішень.

У *підрозділі 1.2. «Поняття та правова природа провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання»* досліджено сутність провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, з'ясовано предмет судового захисту у цій категорії спорів та охарактеризовано особливості процесуальної форми, передбаченої ст.ст. 182, 183 КАС України.

Встановлено, що предметом судового захисту в адміністративному процесі є право на мирні зібрання, яке можна розглядати як індивідуальне (особистісне) право людини, що має прояв у формі масового вираження особами своїх поглядів/ставлень до подій, явищ, рішень, із питань політичного, економічного, соціального та культурного життя, і є засобом реалізації конституційних свобод та інших прав людини.

Сформульовано визначення провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання як структурний елемент адміністративного процесу, що має вираження у нормативно врегульованому порядку розгляду адміністративним судом справ щодо обмеження та усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання. З'ясовано, що провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання охоплює дві адміністративні справи щодо: 1) обмежень в реалізації права на мирні зібрання; 2) усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання.

З'ясовано, що абсолютна більшість справ щодо реалізації права на мирні зібрання належать до першої групи, оскільки повідомний порядок реалізації цього права позбавляє суб'єкта владних повноважень самостійно вживати будь-яких дій, спрямованих на його обмеження. Таким чином, рішення і дії суб'єкта владних повноважень, яких спрямовано на обмеження реалізації права на мирні зібрання без відповідного судового санкціонування, є незаконними, і це повною мірою усвідомлюється суб'єктами владних повноважень. Водночас, ст. 183 КАС України може отримати поштовх до правозастосовного втілення, якщо, внаслідок оновлення законодавства у сфері мирних зібрань, повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування щодо забезпечення цього права будуть чітко регламентованими.

Фактичне обмеження права на мирне зібрання є можливим шляхом: 1) прийняття нормативно-правового акта; 2) прийняття індивідуального правового акта; 3) вчинення дій суб'єктом владних повноважень; 4) бездіяльності суб'єкта владних повноважень. Акцентовано увагу на тому, що практика визначення особливих правил та вимог проведення мирних зібрань на локальному рівні («Про визначення переліку місць для проведення мирних зібрань», Положення про проведення мирних зібрань тощо) не відповідає демократичним стандартам. Доведено, що оскарження

локальних нормативно-правових актів, якими встановлюються будь-які обмеження права на мирні зібрання, не належать до досліджуваної категорії і розглядаються із застосуванням процесуальної форми, передбаченої для розгляду і вирішення справ про оскарження нормативно-правових актів.

Акцентовано увагу на тому, що класифікація форм мирних зібрань має безпосереднє значення для судової практики, оскільки може стати підставою для обмеження права на мирні зібрання у разі, якщо заявлена форма мирного зібрання (мітинг, протест, похід тощо) може спричинити реальну небезпеку заворушень.

У *підрозділі 1.3. «Правове регулювання провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання»* встановлено, що правове регулювання провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання слід розуміти як цілеспрямований вплив на суспільні відносини, що виникають між адміністративним судом і сторонами спору: організатором мирних зібрань і суб'єктом владних повноважень, їх представниками та іншими учасниками адміністративного судочинства.

Особливостями правового регулювання провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання є наявність двох окремих статей КАС України, які характеризуються спільністю підходів до визначення порядку розгляду і вирішення цих справ (обмеженість строків звернення до суду та строків розгляду справи; спеціальні способи повідомлення зацікавлених осіб; негайне виконання судових рішень). Акцентовано увагу на тому, що ст. 183 КАС України майже не використовується на практиці і має декларативний характер.

Наголошено на виключному значенні рішень Європейського суду з прав людини для судочинства у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, які повинні бути орієнтиром для адміністративного суду в умовах недосконалості національного законодавства. Запропоновано систематизувати рішення Європейського суду з прав людини у справах щодо реалізації права на мирні зібрання за підставами законного обмеження цього права на рішення: а) в інтересах національної безпеки; б) в інтересах громадського порядку; в) за наявності реальної небезпеки заворушень, вчинення кримінальних правопорушень; г) інші рішення. Обґрунтовано доцільність відображення систематизованих правових позицій ЄСПЛ у рекомендаційних актах Пленуму ВАСУ.

Встановлено, що при розгляді і вирішенні справ щодо реалізації права на мирні зібрання суди керуються Конституцією України, міжнародними договорами, локальними актами органів місцевого самоврядування, відомчими актами МВС України, а також Указом Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 р. «Про порядок організації проведення зборів, мітингів, вуличних заходів і демонстрацій в СРСР», який є чинним тільки у частині, що не суперечить ст. 39 Конституції України, щодо змісту повідомлення про проведення запланованого мирного зібрання.

З'ясовано, що органи місцевого самоврядування неправомірно беруть на себе функції тлумачення норм Конституції України, встановлюючи порядок проведення мирних зібрань (перелік можливих організаторів, строк подання заяв/повідомлень, перелік місць проведення масових заходів тощо). Доведено необхідність перегляду і скасування усіх локальних актів органів місцевого самоврядування, якими обмежується право на мирні зібрання.

Проаналізовано законопроект «Про гарантії свободи мирних зібрань» № 3587 від 07.12.2015 р. та обґрунтовано доцільність коригування його окремих положень: 1) визнання права громадського об'єднання без наявності статусу юридичної особи бути організатором мирного зібрання не узгоджується з положеннями КАС України щодо суб'єктів адміністративного процесу; 2) строк письмово повідомляє про намір проведення мирного зібрання не пізніше як за сорок вісім годин до його початку суперечить ч. 4 ст. 182 КАС України, якою передбачено 3 дні на розгляд справи; 3) можливість проведення мирного зібрання у будь-який час доби може призвести до порушення прав та інтересів осіб, які не беруть участі у мирному зібранні, тому необхідно встановити часове обмеження з 08:00 до 22:00 годин.

Розділ 2 «Особливості провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання» містить чотири підрозділи, в яких визначено і проаналізовано особливості провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання через призму судової практики у таких справах.

У **підрозділі 2.1. «Правовий статус учасників адміністративного судочинства у справах щодо обмеження та усунення в реалізації права на мирні зібрання»** зазначено, що до осіб, які беруть участь у справах про обмеження та усунення обмежень щодо реалізації права на мирні зібрання належать: сторони (організатор мирного зібрання; суб'єкт владних повноважень), треті особи, що не заявляють самостійних вимог на предмет спору (Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; територіальні управління МВС України; СБУ, територіальні управління фіскальної служби тощо) та їх представники.

Встановлено, що сторонами спорів щодо реалізації права на мирні зібрання є організатор мирного зібрання і суб'єкт владних повноважень, якого повідомлено про відповідний захід. Інші громадські об'єднання, громадяни, органи державної влади або місцевого самоврядування не можуть бути сторонами спору.

Стороною спорів щодо реалізації права на мирні зібрання з боку влади є орган виконавчої влади (обласні, районні міські державні адміністрації та територіальні органи ЦОВВ) – у разі проведення мирного зібрання на території декількох районів та орган місцевого самоврядування. Умовою набуття цими органами статусу сторони процесу є повідомлення про проведення заходу.

Організатор мирного зібрання – це фізична особа (громадянин України, іноземець, особа без громадянства), не молодша 14 років, та юридична особа приватного права у формі громадського об'єднання, політичної партії, релігійної організації тощо. Встановлено, що на теперішній час до громадського об'єднання без наявності у нього статусу юридичної особи, позовні вимоги суб'єкта владних повноважень не може бути звернено, а участь як позивача, виходячи з розуміння адміністративної процесуальної правосуб'єктності, викладеної у ст. 48 КАС України, є неможливою. Акцентовано увагу на тому, що особа, яка звертається з повідомленням про проведення мирного зібрання, автоматично визнається організатором цього заходу без урахування фактично докладених до організації зусиль.

Виявлено, що в провадженні у справах щодо реалізації права на мирні зібрання має місце процесуальна співучасть в активній та пасивній формах. Найчастіше співучасть у пасивній формі має прояв у справах щодо обмеження права на мирні зібрання у випадках, коли декілька організаторів заявляють про одночасне проведення мирних зібрань в одному місці. Активна співучасть, так само, як і змішана співучасть, є характерною для справ про усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання. Акцентовано увагу на тому, що у справах щодо реалізації права на мирні зібрання недоцільно використовувати інститут колективного позову.

Доведено, що у справах щодо реалізації права на мирні зібрання можуть брати участь лише треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору. Демократичні традиції гарантування права на мирні зібрання свідчать, що несприйняття суспільством або його частиною певних поглядів або переконань не може бути перешкодою для свободи їх виявлення, тому їх участь як третіх осіб із самостійними вимогами на предмет спору не допускається.

З'ясовано, що представництво є невід'ємним інститутом, який супроводжує судочинство у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. Представники суб'єкта владних повноважень та організатора мирного зібрання діють на підставі статуту чи положення про відповідний орган. Організатор мирного зібрання може також залучати представника на договірних засадах. Акцентовано увагу на тому, що у справах щодо реалізації права на мирні зібрання Уповноважений Верховної Ради України з прав людини вступає в процес у статусі третьої особи, що не заявляє самостійних вимог, оскільки метою його участі є дотримання неперсоніфікованого конституційного права.

Встановлено, що в адміністративних справах щодо реалізації права на мирні зібрання експерт, спеціаліст, свідок, перекладач, зазвичай, участі не беруть, що зумовлено специфікою предмета спору і скороченими строками його розгляду.

У **підрозділі 2.2. «Підсудність справ за адміністративними позовами про обмеження та усунення обмежень щодо реалізації права**

на мирні зібрання» охарактеризовано правила визначення підсудності та процесуальних строків у провадженні по справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

Встановлено, що у справах щодо реалізації прав на мирні зібрання застосовуються загальні і спеціальні правила підсудності. Спеціальні правила визначають територіальну підсудність, причому критерії встановлення уповноваженого суду не є універсальними: для справ щодо обмеження права на мирні зібрання – територіальна підсудність визначається за місцем знаходження позивача, а у справах щодо усунення обмежень права на мирні зібрання – за місцем проведення заходу. Запропоновано уніфікувати правила визначення територіальної підсудності для обох справ щодо реалізації права на мирні зібрання і закріпити єдиний критерій – місце проведення заходу.

Предметна підсудність справ про усунення обмежень права на мирні зібрання визначається загальними правилами предметної підсудності, передбаченими ст. 18 КАС України. При цьому, спори щодо обмеження права на мирні зібрання ст. 182 КАС України за предметною підсудністю розглядаються виключно окружними адміністративними судами. Встановлено, що ускладнення із визначенням предметної підсудності пов'язані з тим, що законодавство нечітко визначає орган, який необхідно повідомити про проведення мирного зібрання. Відтак, на практиці у більшості випадків, організатор мирного зібрання повідомляє про захід органи місцевого самоврядування, що відносить цю категорію спорів до компетенції місцевих загальних судів як адміністративних.

Запропоновано алгоритм розгляду справ за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження в реалізації права на мирні зібрання: 1) отримання повідомлення про проведення мирного зібрання; 2) негайне звернення до суду; 3) відкриття провадження (до 3 днів з дня отримання заяви); 4) негайне повідомлення сторін про розгляд; 5) судове вирішення справи (протягом 3 днів після відкриття провадження); 6) винесення судового рішення (виконується негайно); 7) невідкладне надання сторонам копій рішення; 8) апеляційний перегляд судового рішення протягом 10 днів з дня проголошення рішення.

Акцентовано увагу на тому, що в разі відкриття провадження менш як за три дні до проведення мирного зібрання або у день його проведення (окрім справ за адміністративними позовами суб'єктів владних повноважень про обмеження в реалізації права на мирні зібрання) – справа вирішується «невідкладно», тобто «у день відкриття провадження». Зазначено, що наявність таких обмежених строків впливає із правової природи права на свободу мирних зібрань і забезпечує збалансування інтересів усіх осіб, яких може стосуватися запланований захід.

У підрозділі 2.3. «Особливості предмета доказування та забезпечення позову у справах про обмеження та усунення обмежень

в реалізації права на мирні зібрання» зазначено, що значний вплив на доказову діяльність справляють стислі строки, яких встановлено законодавством для розгляду цієї категорії адміністративних справ.

Обґрунтовано, що в адміністративних справах щодо усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання діє презумпція правомірності вимог організатора мирного зібрання. Саме суб'єкт владних повноважень, до якого організатор мирних зібрань пред'явив адміністративний позов, повинен надати суду усі матеріали, які свідчать про правомірність його дій.

Встановлено, що у справах щодо обмеження в реалізації права на мирні зібрання до предмета доказування належать обставини (факти), які вказують на можливість порушення інтересів національної безпеки і громадського порядку, які, у свою чергу, на практиці мають вираження найчастіше у: а) перешкоджанні вільному доступу громадян та працівників до державних установ, поруч з якими планується впроваджувати відповідні заходи; б) потенційній конфліктності ситуації у разі збігу у місці та часі проведення мирних зібрань, особливо з полярними вимогами; в) формальних недоліках повідомлення про проведення запланованого мирного заходу; г) неможливості здійснення охорони правопорядку під час проведення мирного зібрання через брак працівників правоохоронних органів; д) порушенні нормального руху транспорту на ділянці проведення мирного заходу тощо.

Констатовано, що у справах щодо усунення обмеження в реалізації права на мирні зібрання до предмета доказування належать обставини (факти), що вказують на можливість визнання незаконними, тобто такими, що не відповідають актам вищої юридичної сили, рішенням суб'єктів владних повноважень та їх реальному перешкоджанню реалізації конституційного права, передбаченого ст. 39 Конституції України.

Визначено, що у провадженнях у справах щодо реалізації права на мирні зібрання інститут забезпечення позову практично не використовується. Поодинокі випадки його використання у практичній діяльності суду у вигляді зобов'язання утриматися від вчинення дій за наявності стислих строків не досягають своєї мети.

У підрозділі 2.4. «Судові рішення у справах про обмеження та усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання» окреслено специфіку судових рішень у справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

Виявлено, що судова практика є неузгодженою, непослідовною та суперечливою, що має вираження в неоднаковому застосуванні норм матеріального права. Зокрема, найбільш поширеними є розбіжності щодо: 1) застосування нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування з питань регулювання мирних зібрань; 2) правової оцінки неповідомлення органу влади про мирне зібрання як підстави для його заборони; 3) визнання завчасним строку повідомлення про

проведення мирного зібрання. Констатовано, що суди, вирішуючи питання про обмеження мирних зібрань часто використовують «автоматичні заборони» – заборони мирних зібрань для усіх суб'єктів, які реалізують або мають намір реалізувати це право на певній території протягом певного часу.

Визначено обсяг повноважень адміністративних судів при вирішенні справ щодо реалізації права на мирні зібрання. З'ясовано, що у справах щодо обмеження права на мирні зібрання повноваження адміністративних судів є більш деталізованими: з одного боку, законодавець обмежує розсуд суду щодо обмеження права на мирне зібрання шляхом наведення переліку підстав такого обмеження, з іншого – встановлює обов'язок зазначити спосіб такого обмеження. Доведено, що обмеження судом права на мирні зібрання може мати вираження у: 1) забороні проведення заходу; 2) зобов'язанні змінити істотні умови проведення заходу. До істотних умов проведення мирного зібрання слід зарахувати: дату, місце, спосіб проведення заходу, кількість учасників, використання спеціальних засобів (піротехнічні засоби, звукопідсилюючі технічні прилади тощо) у ході його проведення. Обґрунтовано, що недотримання організаторами заходу визначених істотних умов є підставою для застосування примусових заходів, окрім зміни кількості учасників.

У справах щодо усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання повноваження суду ст. 183 КАС України безпосередньо не визначено. Акцентовано увагу на тому, що неправомірні обмеження можуть мати вираження у: прийнятті незаконних індивідуальних актів; вчиненні дій, що унеможливають або обмежують право на мирні зібрання; бездіяльності щодо організаційного забезпечення реалізації права на мирні зібрання.

ВИСНОВКИ

У результаті здійсненого дослідження зроблено такі **Висновки**:

1. Право на мирні зібрання як предмет адміністративного судочинства є індивідуальним (особистісним) правом людини, що має прояв у формі масового вираження особами своїх поглядів/ставлення до подій, явищ, рішень з питань політичного, економічного, соціального та культурного життя, та є засобом реалізації конституційних свобод та інших прав людини.

2. Мирні зібрання відрізняються різноманітністю форм їх реалізації. Враховуючи, що при вирішенні питання про обмеження права на мирне зібрання суддя враховує його форму, запропоновано класифікувати мирні зібрання за: способом досягнення мети такого заходу: а) збори – шляхом колективного обговорення на рівні певної місцевості (села, селища, міста та можливо в рамках однієї області); б) мітинги – шляхом масового,

довготривалого, зібрання у спеціально відведеному місці та у заздалегідь визначений час, з використанням допоміжних засобів; в) вуличні походи – шляхом організованої, із залученням спеціальних засобів (плакатів, транспарантів, лозунгів тощо), пішої ходи людей; г) демонстрації – шляхом перебування біля адміністративних будинків виконавчих, судових, правоохоронних органів, органу законодавчої влади тощо, із залученням спеціальних засобів.

3. Проведення у справах щодо реалізації права на мирні зібрання – це нормативно врегульований порядок розгляду і вирішення адміністративних справ, ініційованих суб'єктом владних повноважень або організатором мирного зібрання щодо обмеження та усунення обмежень в реалізації цього права. Особливостями цього провадження є: 1) належність до позовного провадження; 2) скороченість строків звернення до суду та процесуальних строків; 3) розширеність суб'єктного складу за рахунок залучення третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог на предмет спор, та представників сторін і третіх осіб; 4) використання спеціальних форм повідомлення учасників провадження про розгляд справи; 5) негайне виконання рішень суду, прийнятих за наслідками провадження. Розмежування процесуальної форми розгляду і вирішення справ щодо реалізації права на мирні зібрання в залежності від суб'єкта звернення і змісту позовних вимог є штучним, оскільки всі перелічені особливості цього провадження збігаються.

4. Сторони спору про реалізацію права на мирні зібрання є спеціальними суб'єктами, оскільки мають бути наділені додатковими якостями. У справах про обмеження і усунення обмежень реалізації права на мирні зібрання сторонами спору є організатор мирного зібрання і суб'єкт владних повноважень, чий процесуальний статус залежить від змісту позовних вимог. Організатор мирного зібрання – це суб'єкт, який звернувся з повідомленням до суб'єкта владних повноважень про проведення мирного зібрання (громадянин України, іноземець, особа без громадянства, громадське об'єднання), незалежно від його фактичної ролі в організації заходу. Суб'єкт владних повноважень (орган місцевого самоврядування, місцевий орган виконавчої влади, територіальний орган ЦОВВ) може набути статусу сторони спору про реалізацію права на мирні зібрання лише у разі отримання відповідного повідомлення.

5. Запропоновано під судовим способом обмеження права на мирні зібрання, розуміти: 1) заборону проведення масового заходу; 2) встановлення організаційних обмежень проведення масового заходу (пов'язані з обранням часу, місця, форми заходу, кількості учасників, використання спеціальних засобів). Відповідно, під способами усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання, зараховувати: 1) скасування локальних індивідуальних правових актів, які пов'язані із забезпеченням реалізації права на мирні зібрання; 2) зобов'язання суб'єктів владних

повноважень вчиняти дії, спрямовані за забезпечення реалізації права на мирні зібрання; 3) зобов'язання суб'єктів владних повноважень вчиняти дії, спрямовані за забезпечення реалізації права на мирні зібрання.

6. Недосконалість національного законодавства зумовлює необхідність вироблення єдиних підходів при здійсненні судочинства у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. Сформульовано узагальнені рекомендації щодо особливостей вирішення цих спорів: а) загроза національній безпеці повинна мати явний та конкретний характер, тобто знаходити свій прояв у діях, які можуть бути кваліфіковані як заворушення чи злочин; б) докази того, що учасники своїми діями можуть порушувати норми права, які кваліфікуються як адміністративне правопорушення та злочин, мають бути достовірними і достатніми; в) як превентивний захід заборона чи обмеження права на мирні зібрання є доцільним, якщо об'єктивне, всебічне та безстороннє вивчення наявних обставин справи, оцінених у сукупності, свідчить про високу вірогідність вчинення злочинних дій при їх проведенні; г) ймовірність настання шкоди здоров'ю населення під час проведення мирного зібрання, як підстава для обмеження такого права, має бути підтверджена в офіційному порядку (у нормативно-правових актах Кабінету Міністрів України, місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування щодо запровадження карантину на певній території тощо); д) підставою обмеження права на мирні зібрання може бути лише захист рівноцінних (конституційних) прав і свобод інших людей з урахуванням вимоги «необхідності у демократичному суспільстві».

7. Систематизовано рішення ЄСПЛ, обов'язкові для урахування при розгляді та вирішенні справ щодо реалізації права на мирні зібрання за підставою їх обмеження: 1) в інтересах громадського порядку («Махмудов проти Російської Федерації», «Станков та Об'єднана організація Македонії «Ілнден» проти Болгарії», «Інчал проти Туреччини», «Атаман проти Туреччини», «Сергій Кузнецов проти Російської Федерації», «Баррако проти Франції»); 2) в інтересах національної безпеки («Станков та Об'єднана організація Македонії «Ілнден» проти Болгарії», «Християнська демократична народна партія проти Молдови»); 3) реальна небезпека заворушень, вчинення кримінальних правопорушень («Баранкевич проти Російської Федерації»); 4) щодо одночасних мирних зібрань із протилежними поглядами («Християнська демократична народна партія проти Молдови»; «Олінгер проти Австрії»; «Бессарабська Метрополія та інші проти Молдови»; «Платформа «Лікарі за життя» проти Австралії»); 5) щодо законності втручання в право на свободу реалізації права на мирне зібрання та завчасне повідомлення (рішення по справі «Веренцов проти України»); 6) щодо критерію «необхідності у демократичному суспільстві» (рішення по справі «Артіко проти Італії»); 7) щодо розуміння категорії «обмеження» мирних зібрань (рішення по справі «Езелін проти Франції»);

8) щодо правомірності застосування Указу 1988 року (рішення по справі «Шмушкович проти України»).

8. Запропоновано такі зміни і доповнення до законодавства, зокрема:

1) скасувати Указ Президії Верховної Ради СРСР від 28 липня 1988 р. № 9306 «Про порядок організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій в СРСР» як такий, що встановлює дозвільний, а не повідомчий порядок проведення мирного зібрання;

2) внести зміни до законопроекту «Про гарантії свободи мирних зібрань», поданого за ініціативою народних депутатів України Г.М. Немири, І.С. Луценко, М.А. Джемільєва № 587 від 07.12.2015 р.:

а) ч. 1 ст. 7 викласти у такій редакції «Організатор мирного зібрання письмово повідомляє про намір проведення мирного зібрання відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування не пізніше як за сім днів до його початку. Якщо кінцевий строк сповіщення припадає на неробочий у відповідному органі день або час, то організатор повинен повідомити з дотриманням цього строку Національну поліцію за місцем проведення мирного зібрання»;

б) ч. 5 ст. 9 викласти у такій редакції «Під час проведення мирного зібрання поблизу дитячих закладів та навчальних закладів з цілодобовим перебуванням дітей, стаціонарних закладів охорони здоров'я, жилих будинків з 8 до 23 годин, рівень шуму не має перевищувати норми, встановлені Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

3) викласти в новій редакції ч. 4 ст. 183 КАС України: «Копії судового рішення невідкладно видаються особам, які брали участь у справі, або надсилаються їм, якщо вони не були присутні під час його проголошення. У своєму рішенні суд, може встановлювати відмінний від заявленого позивачем спосіб усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання»;

4) визнати за доцільне прийняття Вищим адміністративним судом України роз'яснювальної Постанови «Щодо особливостей вирішення справ про обмеження та усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання», яка повинна містити в собі посилання на рішення ЄСПЛ, обов'язкові для врахування по даним категоріям справ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у фахових виданнях

1. Шкарнега О.С. Історичний аспект законодавчого регулювання свободи мирних зібрань у Російській імперії в другій половині XIX – початку XX ст. / О.С. Шкарнега // «Юридичний вісник». – 2014. – № 2. – С. 262-265.

2. Шкарнега Е.С. Понятие и правовая природа права на мирные собрания как предмета судебной защиты в административном производстве / Е.С. Шкарнега // «Legea si Viata» («Закон и жизнь»). – 2014. – № 11. – С. 128-131.

3. Шкарнега О.С. Правове регулювання провадження в справах щодо реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Право і суспільство. – 2015. – № 1. – С. 181-188.

4. Шкарнега О.С. Щодо підсудності справ за адміністративними позовами про обмеження щодо реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія Право. – Вип. 33. – Т. 2. – 2015. – С. 86-88.

5. Шкарнега О.С. Стосовно суб'єктного складу в адміністративних провадженнях щодо реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Науковий вісник Херсонського державного університету : Серія Юридичні науки. – Вип. 3. – Т. 2. – 2015. – С. 177-180.

6. Шкарнега О.С. Оскарження судових рішень у провадженнях щодо реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Науковий вісник Херсонського державного університету : Серія Юридичні науки. – Вип. 5. – Т. 3. – 2015. – С. 92-95.

Публікації апробаційного характеру

1. Шкарнега О.С. Мирні зібрання як категорія адміністративного судочинства / О.С. Шкарнега // Правове життя сучасної України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею академіка С.В. Ківалова, 16-17 травня 2014 р. – О., 2014. – С. 89-91.

2. Шкарнега О.С. Деякі аспекти права особи на судовий захист в адміністративному судочинстві / О.С. Шкарнега // Чинники розвитку юридичних наук у ХХІ столітті : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 жовтня 2013 р. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 67-71.

3. Шкарнега О.С. Особливості судових рішень в справах щодо усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Цінність права як найефективнішого регулятора суспільних відносин : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 2-3 жовтня 2015 р. – Х. : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2015. – С. 72-74.

4. Шкарнега О.С. Щодо визначення підсудності у провадженнях щодо реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 травня 2015 р. – О. : Юрид. літ., 2015. – Т. 2. – С. 85-87.

5. Шкарнега О.С. Щодо застосування адміністративними судами законодавства при вирішенні справ щодо обмежень права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Законодавство України у світлі сучасних

активних реформаційних процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9-10 жовтня 2015 р. – К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. – С. 94-96.

6. Шкарнега О.С. Судові рішення в адміністративних справах щодо усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання / О.С. Шкарнега // Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 20 травня 2016 р. – О. : Юрид. л-ра, 2016. – Т. 2. – С. 83-85.

АНОТАЦІЯ

Шкарнега О.С. Провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2016.

Дисертація є науковим дослідженням адміністративного провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

Проаналізовано рівень наукових розробок теми реалізації права на мирні зібрання в Україні. Розкрито діючі нормативно-правові засади провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. Досліджено поняття та правову природу права на мирні зібрання в системі прав людини в рамках сучасної правової доктрини. Визначено зміст провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання.

Піддано аналізу особливості провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання. Визначено основні положення щодо підсудності справ за адміністративними позовами про обмеження та усунення обмежень стосовно реалізації права на мирні зібрання. Досліджено питання щодо правового статусу учасників провадження, а також особливостей строків на звернення з позовною заявою.

Розкрито особливості предмета доказування та застосування інституту забезпечення адміністративного позову. Проаналізовано судову практику у справах за зверненнями суб'єктів владних повноважень щодо обмежень в реалізації права на мирні зібрання та усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання.

Ключові слова: адміністративне судочинство, провадження у справах щодо реалізації права на мирні зібрання, обмеження права на мирні зібрання, усунення обмежень в реалізації права на мирні зібрання, процесуальний статус організатора мирного зібрання, підсудність справ щодо реалізації права на мирні зібрання.

АННОТАЦИЯ

Шкарнега Е.С. Производство по делам о реализации права на мирные собрания. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Одесская юридическая академия», Одесса, 2016.

Диссертация является научным исследованием административного производства по делам о реализации права на мирные собрания.

Проанализирован уровень научных разработок темы реализации права на мирные собрания в Украине. Раскрыты действующие нормативно-правовые основы производства по делам о реализации права на мирные собрания. В результате выявлены несовершенства национального законодательства, которые послужили основанием для необходимости выработки единых подходов при осуществлении судопроизводства по делам о реализации права на мирные собрания.

Исследованы понятие и правовая природа права на мирные собрания в системе прав человека в рамках современной правовой доктрины. Учитывая, что при решении вопроса об ограничении права на мирное собрание судья учитывает его форму, предложено классифицировать мирные собрания по способу достижения цели такого собрания. Определено содержание производства по делам о реализации права на мирные собрания.

Проанализированы особенности производства по делам о реализации права на мирные собрания. Констатировано, что разграничение процессуальной формы рассмотрения и разрешения дел по реализации права на мирные собрания в зависимости от субъекта обращения и содержания исковых требований является искусственным, поскольку все перечисленные особенности этого производства совпадают.

Определены основные положения по подсудности дел по административным искам об ограничении и устранении ограничений в реализации права на мирные собрания. Исследован вопрос правового статуса участников производства, а также особенностей сроков на обращение с иском с заявлением.

Раскрыты особенности предмета доказывания и применения института обеспечения административного иска. Проанализирована судебная практика в делах по обращениям субъектов властных полномочий относительно ограничений в реализации права на мирные собрания и устранения ограничений в реализации права на мирные собрания.

Ключевые слова: административное судопроизводство, производство по делам о реализации права на мирные собрания, ограничение права

на мирные собрания, устранение ограничений в реализации права на мирные собрания, процессуальный статус организатора мирного собрания, подсудность дел по реализации права на мирные собрания.

SUMMARY

Shcarnega O.S. Proceedings for the right to peaceful assembly. – Manuscript.

Thesis gaining a scientific degree of a candidate of jurisprudence in special 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – National University «Odessa Academy of Law», Odessa, 2016.

Thesis is a scientific research of the administrative proceedings concerning the right to peaceful assembly. Analyzed the level of scientific development theme of the right to peaceful assembly in Ukraine. Reveals the existing legal bases proceedings for the right to peaceful assembly. Analyzed the concept and the legal nature of the right to peaceful assembly in the system of human rights within the modern legal doctrine. Analyzed content of the cases on the right to peaceful assembly.

Subjected to analysis of the characteristics of the cases on the right to peaceful assembly. The basic provisions concerning the jurisdiction of cases under administrative lawsuits on restriction and removal of restrictions on the right to peaceful assembly. Investigated the issue concerning the legal status of participants in the proceedings, and features timing to file a claim.

Defined the features of the subject of evidence and application in the institute providing administrative claim. Analyzed judicial practice in cases on the appeals of government agencies relating to restrictions on the right to peaceful assembly and removal of restrictions on the right to peaceful assembly.

Key words: administrative proceedings, proceedings in cases about realization of the right to peaceful assembly, restriction of the right to peaceful assembly, to eliminate restrictions in the right to peaceful assembly, the procedural status of the organizer of peaceful assembly, jurisdiction in cases about realization of the right to peaceful assembly.

Підписано до друку 01.06.2016.
Формат 60х90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ІПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.